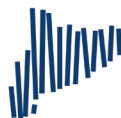
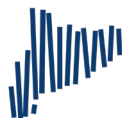

Formulari participació al Projecte “Arrelament al Territori”

EMPLENEU EL FORMULARI	
Nom de l'ens local	<u>AJUNTAMENT D'OS DE BALAGUER</u>
Nom i cognoms de la persona de contacte	ROGER BARRES GONZÀLEZ
Càrrec de la persona de contacte	TÈCNIC EN REPOBLAMENT
Correu electrònic de contacte	reptedemografic@osbalaguer.cat
Telèfon de contacte	973438004
Títol del projecte presentat	Estudi territorial per a una estratègia de desenvolupament dels municipis de la Noguera occidental
En quina acció de l'Agenda Rural està relacionat el vostre projecte	(veure annex 2) El projecte està relacionat principalment amb les accions del repte 1. <i>Persones, benestar i repte demogràfic</i> i 7. <i>Governança</i>, i especialment aquelles accions dels objectius: 1.7. <i>Mantenir, atraure i fer créixer la població als municipis rurals davant del repte demogràfic;</i> 7.1. <i>Enfortir la governança i la planificació estratègica des dels municipis;</i> 7.2. <i>Crear i enfortir espais de governança supramunicipals;</i> <i>Implementar accions i polítiques transversals</i> 7.4. <i>Promoure la participació del món rural en la presa de decisions implementant-hi models de co-governança;</i> I, molt particularment, les accions prioritzades: 168. <i>Posar en valor els tangibles i intangibles del món rural, dotant-los de projectes i inversions [...]</i> 829. <i>Impulsar la planificació estratègica en l'àmbit local per disposar d'un full de ruta de futur a l'hora de planificar inversions i gestionar serveis [...]</i>

	• 838. <i>Promoure una visió conjunta i un diàleg entre les administracions que gestionen l'àmbit rural [...]</i> • 845. <i>Impulsar la gestió sistèmica del territori i del paisatge [...]</i> • 861. <i>Establir un sistema de governança multinivell amb una participació social activa i oberta</i> En qualsevol cas, l'objectiu final del projecte és identificar, dissenyar i implementar projectes d'àmbit supramunicipal amb un caràcter integral i, per tant, té la potencialitat de vincular-se transversalment amb una varietat d'objectius i accions de l'Agenda Rural, especialment aquells vinculats a la dinamització econòmica i les polítiques de benestar.
Alineació del projecte amb els ODS	(veure annex 2) El projecte s'alinea de manera més directa amb l'ODS17, especialment per la voluntat de treballar aliances i fomentar la co-governança per fer front a reptes complexos com el despoblament. Així mateix, per la voluntat del projecte de dissenyar i implementar actuacions de caràcter integral que transformin i dinamitzin el territori, té potencial per alinear-se amb altres ODS, destacant aquells vinculats al desenvolupament econòmic (8 i 9), l'acció climàtica (6, 7, 13 i 15), i l'alimentació i la producció agroalimentària (2, 12).
Impacte del projecte en nombre de beneficiaris	Es calcula un impacte potencial a tota la població del conjunt dels municipis de l'àmbit territorial de la Noguera occidental, calculat al voltant d'entre 4.000 i 12.000 persones, depenent de la definició final del territori d'abast.
Breu resum del projecte (Màx. 150 paraules)	Una de les grans debilitats dels ajuntaments rurals és la manca de recursos i d'orientació estratègica. Aquestes mancances afecten la capacitat d'implementar projectes que facin front a reptes complexos com el despoblament. Aquest projecte vol pal·liar aquestes debilitats enfortint la governança i la capacitat estratègica dels municipis en risc de despoblament de la Noguera occidental. Per aconseguir-ho el projecte proposa construir una estratègia de desenvolupament territorial i un instrument de cooperació intermunicipal que permetin

	implementar projectes i actuacions que atreguin i arrelin persones, iniciatives i recursos al territori. Una condició necessària pel bon desenvolupament del projecte és definir un territori consistent, adequat i identificar els agents i rols territorials clau. En aquest sentit sol·licitem suport per finançar un estudi, amb l'assistència d'un centre de recerca especialitzat, que caracteritzi el territori de la Noguera occidental i defineixi l'àmbit territorial més adequat per assegurar l'èxit i sostenibilitat del projecte.
Pressupost i finançament del projecte	(veure annex 3)
(Opcional) Si vols fer algun tipus d'observació	

Annex 1. Memòria del projecte *Estudi territorial per a una estratègia de desenvolupament dels municipis de la Noguera occidental*

Introducció

Una de les debilitats latents, però també més reconegudes, per part de molts ajuntaments petits i rurals de Catalunya és la manca de recursos, tant humans com financers i, vinculat amb això, la falta de capacitat institucional i d'orientació estratègica. És a dir, els ajuntaments petits tenen poques capacitats per analitzar, generar visions i objectius de futur, mobilitzar i atraure recursos, i desenvolupar projectes per assolir aquests objectius. Aquestes mancances afecten especialment els ajuntaments petits i rurals a l'hora d'implementar projectes per fer front a reptes complexos, com el despoblament.

De fet, la literatura especialitzada indica que alguns dels factors més importants per al desenvolupament local i regional són precisament la qualitat de la governança, la capacitat institucional i l'orientació estratègica (Foray, 2014; Rodríguez-Pose i Di Cataldo, 2015; Sotarauta i Beer, 2017; Pertoldi, et al., 2022).

Aquest projecte té per objectiu pal·liar aquestes debilitats que tenen els ajuntaments en el territori de la Noguera occidental, a partir de la transformació de la seva governança i l'enfortiment de la seva orientació estratègica, i fent-ho de forma mancomunada avançant cap a l'elaboració d'una agenda o estratègia de desenvolupament territorial compartida i la construcció d'instruments de governança/cooperació intermunicipal que permetin identificar i implementar projectes que atreguin i arrelin persones, iniciatives i recursos al territori.

Context territorial: els municipis de la Noguera occidental

Com d'altres a Catalunya, la Noguera és una comarca amb una forta presència de municipis petits i rurals, amb poca població i baixa densitat: el 2023 la meitat dels municipis de la comarca tenien menys de 500 habitants i és una de les comarques que ha patit un major despoblament en l'última dècada (-7,8% de població del 2013 al 2023)¹. Aquesta mida municipal defineix un territori amb una alta fragmentació institucional, és a dir, un nombre elevat d'ajuntaments petits que compten amb recursos humans i financers molt modestos. A més, la Noguera presenten un índex d'envelliment elevat (155) i és una de les comarques amb un major índex de sobreenvelliment de Catalunya (20,5)².

Alhora, la Noguera presenta un dèficit d'infraestructures i d'inversions que afecten el seu dinamisme econòmic, i que reforcen la tendència al despoblament, especialment entre la població jove. Per exemple, l'Índex Socioeconòmic Territorial (IST) la situa com la tercera comarca menys desenvolupada de Catalunya (82,7 sobre el valor de referència de 100 de Catalunya). De la mateixa manera, es troba al nivell inferior del PIB català (el 2021 tenia un PIB de 976,3 milions d'euros i 25,1 milers d'euros/hab.). A més, mostra un comportament econòmic més irregular que el conjunt de Catalunya i és la comarca amb major pes del sector primari en la seva economia (19,3% del VAB per sectors)³.

Amb tot això la Noguera té la particularitat de ser la comarca més extensa de Catalunya, amb una gran diversitat territorial i paisatgística, però alhora amb dificultats per generar projectes territorials coherents i cohesionadors que permetin un desenvolupament integral del conjunt del seu territori, i molt especialment dels seus municipis més petits.

Els municipis rurals de la part més occidental de la Noguera comparteixen majoritàriament totes aquestes dinàmiques socioeconòmiques de despoblament,

¹ Font: elaboració pròpia a partir de dades del cens de població (IDESCAT).

² Font: IDESCAT, any 2023.

³ Totes les dades econòmiques (IST, PIB i VAB) provenen de l'IDESCAT, any 2021.

envelliment, baix dinamisme econòmic i debilitat institucional. Però, a més, es tracta d'un territori amb una certa desarticulació territorial i institucional ja que, a excepció de Balaguer -que compagina el rol de capital comarcal amb la gestió en els darrers anys d'unes dinàmiques socioeconòmiques regressives-, no compta amb nuclis que exerceixin rols de polaritat complementària i que puguin articular dinàmiques de desenvolupament territorial, com si ho podrien fer altres municipis en la part més oriental de la comarca com Artesa de Segre, Ponts o, fins i tot, Agramunt.

Descripció, objectius i impacte del projecte

En aquest context, alguns ajuntaments de la Noguera occidental han iniciat recentment una aliança per desenvolupar projectes compartits que facin front al repte demogràfic, liderada inicialment per l'ajuntament d'Os de Balaguer i amb el suport de la Diputació de Lleida⁴.

Entre els projectes que es plantegen desenvolupar destaca el present, que té per objectiu transformar la governança i enfortir l'orientació i capacitat estratègica dels municipis en risc de despoblament. Per aconseguir-ho, el projecte proposa, d'una banda, elaborar una estratègia de desenvolupament territorial, de manera concertada amb els agents econòmics i socials del territori, per identificar i realitzar projectes compartits que atreguin i arrelin persones, iniciatives i recursos al territori. I, d'altra banda, avançar en el disseny i formalització d'un nou model de governança territorial -mitjançant un nou instrument de cooperació intermunicipal- que asseguri recursos per a la coordinació i implementació dels projectes i actuacions estratègiques en el futur.

Tanmateix, un pas previ necessari és definir convenientment, en base a criteris tècnics i evidències, l'àmbit territorial més adequat d'actuació. Tal com apunta la guia sobre estratègies de desenvolupament local i territorial d'àrees rurals⁵ elaborat per la Direcció General de Política Regional de la Comissió Europea (DG REGIO), un aspecte fonamental per el disseny i la implementació d'estratègies de desenvolupament territorials és la identificació d'un territori consistent i adequat per l'acció política i per a l'assoliment dels objectius estratègics (Pertoldi, et al. 2022).

En aquest sentit, més enllà d'aquesta aliança inicial entre els sis ajuntaments és necessari fer una anàlisi rigorosa que defineixi l'àmbit territorial més consistent i adequat i que permeti identificar i incorporar aquells municipis i agents territorials clau per l'èxit i sostenibilitat dels projectes. Alhora, aquesta anàlisi ha de permetre caracteritzar aquest territori a partir d'altres aspectes i indicadors que poden ser d'utilitat a l'hora de dissenyar l'estratègia i l'instrument de governança, entre d'altres rols territorials i actors estratègics, sistemes productius o de treball locals, dinàmiques de mobilitat, accés a serveis i equipaments, etc.

Per a fer-ho sol·licitem el suport del *Projecte d'arrelament al territori* (2024) de la Fundació Transparència i Bon Govern Local per la realització d'un estudi, amb l'assistència d'un centre de recerca o grup de recerca especialitzat, que defineixi i caracteritzi el territori de la Noguera occidental i l'àmbit més adequat per al desplegament de l'estratègia i l'instrument de governança.

Aquest estudi -i el projecte en general-, més enllà de donar indicacions i evidències clau per determinar l'àmbit d'actuació i els rols territorials, també pot ser d'utilitat per altres municipis i territoris que vulguin avançar en la mateixa direcció. Quan ja fa més de 10 anys que es van aprovar la majoria de plans territorials parcials⁶ que definien sistemes

⁴ Un aliança entre els municipis d'Algerri, les Avellanès i Santa Linya, Castelló de Farfanya, Menàrguens, Torrelameu i Os de Balaguer, liderada formalment per aquest darrer, que s'han agrupat en el marc de la línia de subvencions per fer front al repte demogràfic de la Diputació de Lleida.

⁵ *Handbook of Territorial and Local Development Strategies* (2022):
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC130788>

⁶ Pla territorial parcial de l'Alt Pirineu i Aran (2006), de Ponent (2007), Comarques Centrals (2008), Comarques Gironines, Terres de l'Ebre i Camp de Tarragona (2010).

plurimunicipals i àmbits de cooperació intermunicipal, els canvis i nous reptes tant a nivell català com a nivell global fan necessari actualitzar algunes d'aquestes anàlisis i resultats. Aquest estudi pot ajudar a establir les bases metodològiques i analítiques per a la realització d'estudis enfocats a definir territoris prioritaris de cooperació, especialment per als territoris rurals.

El projecte s'emmarca convenientment amb els objectius de les agendes internacionals i catalanes. En primer lloc, el projecte està vinculat directament amb l'*Agenda Rural de Catalunya* amb els objectius dels reptes 1 i 7 (*Persones, benestar i repte demogràfic i Governança*) i, a nivell global, amb l'ODS17, especialment per la voluntat de treballar aliances i fomentar la co-governança per fer front a reptes complexos (veure taula annex 2).

Dit això, per la voluntat del projecte de dissenyar i implementar actuacions de caràcter integral que transformin i dinamitzin el territori, aquest té potencialitat de vincular-se transversalment amb una varietat d'objectius i accions tant de l'Agenda Rural, especialment aquells vinculats a la dinamització econòmica i les polítiques de benestar, com amb els ODS, destacant aquells vinculats al desenvolupament econòmic, l'acció climàtica, i l'alimentació i producció agroalimentària sostenible (veure taula annex 2).

En última instància aquest projecte té la voluntat de canviar dinàmiques negatives de despoblament i baix dinamisme socioeconòmic en un territori complex i feblement estructurat. El seu impacte potencial s'ha de calcular, doncs, en base a la població de l'àmbit territorial sobre el qual es desenvoluparan els projectes estratègics definits en l'agenda i implementats sota el nou model de governança. En aquest sentit, el nombre de beneficiaris potencials del projecte es calcula entre les 4.000 i les 12.000⁷ persones, depenent de la definició final del territori d'abast.

Referències bibliogràfiques

Foray, D. (2014). From smart specialisation to smart specialisation policy. *European Journal of Innovation Management*, 17(4), 492–507.

Pertoldi, M., Fioretti, C., Guzzo, F. i Testori, G. (eds.) (2022). *Handbook of Territorial and Local Development Strategies*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.

Rodriguez-Pose, A., i Di Cataldo, M. (2015). Quality of government and innovative performance in the regions of Europe. *Journal of Economic Geography*, 15(4), 673–706.

Sotarauta, M., i Beer, A. (2017). Governance, agency and place leadership: Lessons from a cross-national analysis. *Regional Studies*, 51(2), 210–223.

⁷ Aquest rang es calcula amb el cens de població del 2023 en base als sis municipis que inicien l'aliança, per la banda baixa, i per l'àmbit de cooperació intermunicipal definit en el Pla territorial de Ponent (sistema Balaguer), per la banda alta.

Annex 2. Taula de vinculacions amb l'Agenda Rural de Catalunya i els Objectius de Desenvolupament Sostenible

Vinculacions directes amb objectius prioritaris			
Agenda Rural de Catalunya	1. Persones, benestar i repte demogràfic	1.7. Mantenir, atraure i fer créixer la població als municipis rurals davant del repte demogràfic	168. Posar en valor els tangibles i intangibles del món rural, dotant-los de projectes i inversions [...]
	7. Governança	7.1. Enfortir la governança i la planificació estratègica des dels municipis	829. Impulsar la planificació estratègica en àmbit local per disposar d'un full de ruta de futur a l'hora de planificar inversions i gestionar serveis [...]
		7.2. Crear i enfortir espais de governança supramunicipals	838. Promoure una visió conjunta i un diàleg entre les administracions que gestionen àmbit rural [...]
		7.3. Implementar accions i polítiques transversals	845. Impulsar la gestió sistèmica del territori i del paisatge. Fer un treball col·lectiu d'identificació dels valors dels paisatges propis per fonamentar tant el relat propi com el debat al voltant de la gestió.
		7.4. Promoure la participació del món rural en la presa de decisions implementant-hi models de co-governança	861. Establir un sistema de governança multinivell amb una participació social activa i oberta. Desenvolupar sistemes de presa de decisió més transparents.
ODS	17. Aliances per assolir els objectius de desenvolupament sostenible		
Vinculacions potencials			
Agenda Rural de Catalunya	1. Garantir els drets socials, uns serveis dignes i assegurar un món rural viu		
	2. Per una economia circular que faci front al canvi climàtic i promogui la biodiversitat		
	4. Avançar cap a la sobirania alimentària		
	5. Impulsar una gestió i aprofitament forestal sostenibles		
ODS	2. Posar fi a la fam, assolir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició, i promoure l'agricultura sostenible		
	6. Garantir la disponibilitat i una gestió sostenible de l'aigua		
	7. Garantir l'accés a una energia assequible, segura, sostenible i moderna per a totes les persones		
	8. Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, ocupació plena i productiva i el treball digne per a tothom		
	9. Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació		
	12. Garantir modalitats de consum i producció sostenibles		
	13. Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els efectes d'aquests		
15. Protegir, restaurar i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres			

Font: elaboració pròpia.

Annex 3. Pressupost del projecte

Concepte	Hores	Cost/hora	Cost projecte
Coordinació projecte	40	48	1.920,00
Servei tècnic i d'anàlisi	200	32	6.400,00
Consums, materials i serveis auxiliars			1.171,83
Despeses generals i costos indirectes			2.226,48
Total (IVA exclòs)			11.718,31
IVA (21%)			2.460,85
Total (IVA inclòs)			14.179,15